

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах

2021 р., № 75, Т. 2

Збірник наукових праць

Головний редактор:

Сущенко А. – доктор педагогічних наук, професор

Заступник головного редактора:

Сущенко Л. – доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Захаріна Є. – доктор педагогічних наук, професор;

Іваницький О. – доктор педагогічних наук, професор;

Кочарян А. – кандидат педагогічних наук, доцент;

Пагута М. – кандидат педагогічних наук, доцент;

Сущенко Т. – доктор педагогічних наук, професор;

Даріуш Скальські – доктор педагогічних наук
(Республіка Польща).

Технічний редактор: Н. Кузнєцова

Дизайнер обкладинки: А. Юдашкіна

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 75. 188 с. Т. 2.

виходить шість разів на рік

Сайт видання:

www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua

Засновник:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 15844-4316Р від 16.10.2009 р.

Видавництво і друкарня –
Видавничий дім «Гельветика»

69002, м. Запоріжжя, вул. Олександрівська 84, оф. 414
Телефони: +38 (048) 709 38 69, +38 (095) 934-48-28,
+38 (097) 723-06-08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.

*Входить до Переліку наукових фахових видань
України (категорія «Б») з педагогічних наук
(спеціальності: 011. Освітні, педагогічні науки,
012. Дошкільна освіта, 013. Початкова освіта,
014. Середня освіта, 015. Професійна освіта,
016. Спеціальна освіта) відповідно до Наказу МОН
України від 17.03.2020 № 409 (додаток 1).*

*Журнал включено до міжнародної
наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)*

Видання рекомендовано до друку
та поширення через мережу Internet
Вченою радою Класичного приватного університету
(протокол № 5/1 від 27.01.2021 р.)

Усі права захищені.
Повний або частковий передрук і переклади дозволено
лише за згодою автора і редакції.
При передрукуванні посилання на збірник наукових праць
«Педагогіка формування творчої особистості
у вищій і загальноосвітній школах» обов'язкове.

Редакція не обов'язково поділяє думку автора
і не відповідає за фактичні помилки, яких він припустився.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com
від польської компанії Plagiat.pl.

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б.
Телефони/факс: +38 098 24 61 364.

Здано до набору 14.01.2021.
Підписано до друку 29.01.2021.
Формат 60×84/8. Цифровий друк. Наклад 150 пр.

ЗМІСТ**ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ**

<i>Я. В. Матюшинець</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДИТЯЧОГО КЛУБУ ЗА МАТЕРІАЛАМИ КНИГИ Б. БОРОВИЧА «ДИТЯЧИЙ КЛУБ (ІСТОРІЯ ОДНОГО ДОСВІДУ)» (1919).....	8
<i>А. М. Никифоров</i> ІННОВАЦІЇ У ВИШИВЦІ ХУДОЖНЬО-РЕМІСНИЧИХ МАЙСТЕРЕНЬ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	13

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

<i>Т. В. Кравченко</i> ОЦІНКА ПАТРІОТИЧНИХ НАСТРОЇВ НАСЕЛЕННЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ (НА ОСНОВІ ДВОХ ВИБІРКОВИХ ОПИТУВАНЬ У ПЕРІОД 2017–2020 РОКІВ).....	17
<i>Н. П. Кравчук</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ТА ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....	22
<i>О. М. Лук'янченко</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА.....	28
<i>О. М. Маєвська</i> ТЕХНОЛОГІЯ САМОМОТИВАЦІЇ УЧНІВ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ В УМОВАХ КАРАНТИНУ.....	32
<i>О. А. Моргунов, О. В. Хацаюк, І. М. Ковальов, О. А. Соколов, Є. А. Лозовий</i> УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА» МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ.....	38
<i>Н. В. Мукан, М. В. Гаврилюк</i> ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	45
<i>К. М. Пилипюк</i> АНАЛІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИМИ ПІДЛІТКАМИ НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТІВ НІМЕЧЧИНИ.....	50
<i>С. В. Покрова</i> КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ОЦІНЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	55
<i>П. Ф. Рибалко, А. Д. Красілов, С. М. Курбакова, О. А. Романюк, О. М. Арабаджі</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ІНСТИТУЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ НА ЇХ ГОТОВНІСТЬ ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	59

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА

<i>О. М. Мельник</i> ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК УМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ УЧНІВ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	64
<i>Л. О. Петриченко</i> ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗА УМОВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ: МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОСВІТНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ.....	69
<i>С. М. Прищеп</i> ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	75
<i>О. Я. Радченко, С. В. Вихор</i> АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ І ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ Е-ПІДРУЧНИКІВ В УМОВАХ ЗМІНИ ФОРМАТУ НАВЧАННЯ.....	79
<i>І. І. Садова, С. Д. Ілляш</i> РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕМОЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	86

ВИЩА ШКОЛА

<i>А. Ю. Корягіна</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ KEYС-МЕТОДУ В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	91
<i>В. І. Кротенко</i> ВИКОРИСТАННЯ KEYС-МЕТОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПСИХОЛОГІВ (СПЕЦІАЛЬНИХ, КЛІНІЧНИХ).....	96
<i>Т. В. Лазаренко, С. А. Осьмачко</i> ВИКОРИСТАННЯ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО.....	101
<i>О. В. Лазарєв, Ю. І. Фернос</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ ЗВО.....	107
<i>Т. А. Лазарєва, О. С. Благий</i> ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ТЕХНОЛОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ.....	112
<i>О. М. Ліба, О. М. Хома</i> ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНИХ РЕФОРМ.....	118
<i>В. А. Ляпунова, С. С. Жейнова</i> ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ НА ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	122

<i>К. Р. Мартсikhiv, Л. І. Нук</i> CHARACTERISTICS OF PROFESSIONAL TRAINING OF MASTERS IN FIELD OF JOURNALISM: THE US EXPERIENCE.....	127
<i>Ю. В. Мережко, К. О. Марченко</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВОКАЛУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	132
<i>Л. В. Морозова</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОСТОРУ КУРСАНТАМИ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	138
<i>Н. А. Несторук</i> АСПЕКТИ РЕАЛІЙ СЬОГОДЕННЯ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ВИМОГИ ДО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗВО.....	142
<i>В. В. Нечипоренко</i> РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ХАБ ХОРТИЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРУКТУРА В ОСВІТНЬО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ: ПРОЄКТНІ ЗАСАДИ І СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА.....	146
<i>Н. П. Онищенко</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....	153
<i>М. Б. Петренко</i> ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКО-АНСАМБЛЕВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИРИГЕНТІВ ХОРУ.....	160
<i>Н. О. Прус</i> РОЛЬ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	165
<i>Т. В. Раструба</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРМЕЙСТЕРІВ ДО ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	169
<i>С. М. Резнік, Т. В. Соколова</i> СУТНІСТЬ НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ.....	174
<i>С. В. Романчук</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СКРАМ-МЕТОДОЛОГІЇ В ДИСКУРСІ ВИКЛАДАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	179
<i>Л. Г. Сергієнко</i> ДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ.....	184

В. В. Нечипоренко

доктор педагогічних наук, професор,
ректор

КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ХАБ ХОРТИЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРУКТУРА В ОСВІТНЬО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ: ПРОЄКТНІ ЗАСАДИ І СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА

У статті проаналізовано зміст авторського управлінського проєкту розбудови на базі Хортицької національної академії інноваційної структури – реабілітаційного хабу (центру системної реабілітології), що виконуватиме функціональну роль провідного ресурсно-методичного центру в освітньо-реабілітаційному просторі Запорізького регіону і слугуватиме апробованою моделлю для створення аналогічних базових структур в інших регіонах України. Практичне значення реабілітаційного хабу обґрунтовується з позицій системної імплементації нормативних вимог Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», що передбачає впровадження міжнародних стандартів реабілітаційного супроводу осіб із порушеннями здоров'я та інтенсифікацію співробітництва вітчизняних закладів та установ реабілітаційного спрямування із зарубіжними партнерами відповідного профілю роботи. Визначено організаційно-методичні ресурси і роль зарубіжного партнерства Хортицької національної академії у посиленні освітньо-реабілітаційного потенціалу всіх структурних підрозділів закладу: факультетів і кафедр, відділу курсової перепідготовки та підвищення кваліфікації, педагогічного фахового коледжу, наукового ліцею з інклюзивними класами і базового інклюзивно-ресурсного центру. Проєктні засади і структурно-функціональну специфіку реабілітаційного хабу розкрито на основі конкретизації інваріантних компонентів, технологічного забезпечення, кадрового потенціалу, можливостей підготовки фахівців і матеріально-технічної бази за напрямками комплексної реабілітації: фізичної, соціальної, психологічної та педагогічної. Визначено очікувані результати реалізації управлінського проєкту: кадрове забезпечення інклюзивно-реабілітаційної практики в Запорізькому регіоні та Україні за сучасними стандартами професійної компетентності фахівців; успішна реалізація пілотного проєкту «Розвиток інклюзивного освітнього середовища у Запорізькій області», подальша екстраполяція апробованої структурно-організаційної моделі інклюзивної освіти на всі регіони України в умовах реформи з розбудови Нової української школи; виконання Хортицькою національною академією функціональної ролі провідного науково-методичного центру, що забезпечує вивчення та трансфер інноваційного досвіду зарубіжних країн, експериментальну перевірку та експертизу сучасних освітньо-реабілітаційних технологій.

Ключові слова: реабілітаційний хаб, центр системної реабілітології, комплексна реабілітація, базовий інклюзивно-ресурсний центр, освітньо-реабілітаційний простір.

Постановка проблеми. Одним із найскладніших завдань, що залишаються критично важливими для українського суспільства на євроінтеграційному шляху, є забезпечення системної реабілітаційної допомоги особам з обмеженими можливостями здоров'я. Від якості та своєчасності реабілітаційного супроводу залежить можливість повернення дітей, молоді та дорослих цієї категорії до повноцінної життєдіяльності в суспільстві, відновлення їхнього тимчасово втраченого функціонального потенціалу, що передбачається нещодавно прийнятим Законом України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» від 03.12.2020 р. [5]. Закон встановлює нормативні засади державної політики щодо реабілітації у сфері охорони здоров'я, її спрямованості на ство-

рення умов для ефективної реабілітації, забезпечення доступності навколишнього середовища, можливості осіб із порушеннями здоров'я вести самостійний спосіб життя і всебічно брати участь у всіх аспектах життя суспільства. Основними завданнями державної політики щодо реабілітації визначено: впровадження міжнародних стандартів реабілітації; створення умов для якісного матеріально-технічного, фінансового, кадрового та науково-методичного забезпечення реабілітації; формування ефективної системи управління якістю реабілітаційної допомоги. У статті 7 Закону акцентується виключна важливість міжнародного співробітництва щодо реабілітації у сфері охорони здоров'я, встановлення професійних та наукових контактів фахівців із реабілітації, надавачів

психологічних послуг, обміну прогресивними методами і технологіями, експорту та імпорту засобів реабілітації.

Враховуючи нові законодавчі норми функціонування загальнодержавної системи реабілітаційного супроводу осіб із порушеннями здоров'я, профільні заклади та установи мають переглянути та модернізувати усталені організаційно-управлінські і технологічно-методичні засади реабілітаційної діяльності, посилити роль міжнародного співробітництва як вагомого чинника вивчення та трансферу інноваційного досвіду зарубіжних країн з урахуванням актуальних вітчизняних проблем і пріоритетів розвитку.

Визнаючи першочерговість своєчасної реабілітаційної допомоги, слід водночас враховувати, що для дітей та молоді з порушеннями здоров'я вона має надаватися у системно-синергетичному взаємозв'язку із забезпеченням якісної освіти та безперервної соціалізації. Багатоаспектність і мультифакторність такої нерозривної синергії теоретично репрезентовані у концепті «комплексна реабілітація», що семантично об'єднує напрями медичної, фізичної, соціальної, психологічної, педагогічної та професійної реабілітації дітей та молоді з порушеннями здоров'я та відповідними особливими освітніми потребами, які мають враховуватися фахівцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Оскільки основу будь-якої інноваційної практики становлять чітко окреслені теоретичні підходи і методологічні регулятиви, найважливішою передумовою успішної освітньо-реабілітаційної діяльності профільних закладів та установ України є сформована у вітчизняному фаховому дискурсі парадигма системної синергії комплексної реабілітації і корекційно-розвиткових послуг під час реалізації індивідуальної освітньо-соціалізаційної траєкторії дитини з особливими освітніми потребами. Наукове підґрунтя зазначеної парадигми становлять фундаментальні праці і новітні дослідження провідних учених: В. Бондаря [1], В. Засенка [3], А. Колупаєвої [4], В. Синьова [6; 7], А. Шевцова [8], М. Шеремет [7; 9] та інших.

Зокрема, А. Шевцов обґрунтував універсальну структурну схему комплексного реабілітування з такими елементами, як: реабілітовуваний, реабілітолог, цілі, зміст, методи і технології, засоби, організаційні форми реабілітування; реабілітаційна діагностика; результати реабілітаційного процесу; батьки, родичі, близькі реабілітовуваного; підсистема реабілітаційного менеджменту; інформаційно-наукова підсистема; нормативно-правова підсистема; фінансово-економічна підсистема; підсистема управління зовнішніми зв'язками; середовищна підсистема [8].

Аналізуючи роль соціально-педагогічних складових у структурі комплексної реабілітації, можна

погодитися із твердженням В. Синьова і співавторів, які вважають позитивною рисою у становленні напряму національної освітньої інтеграції те, що до характерних особливостей досліджень відносяться тенденції до узагальненого теоретичного осмислення результатів інклюзивної форми навчання учнів різних нозологічних груп. Вчені звертають увагу на необхідність посилення впливу таких провідних факторів, як: вивчення психологічних особливостей дітей відповідно до типу дизонтогенезу; поглиблене експериментальне вивчення окремих питань пізнавальної, мовленнєвої, емоційно-регуляторної, поведінкової сфери дітей; розроблення інноваційних програм підготовки спеціалістів з інклюзії; широке залучення до досліджень практичних працівників дошкільних, шкільних, освітньо-реабілітаційних установ, членів громадських організацій, батьків тощо; поєднання науково-дослідної роботи з підвищенням наукової та фахової кваліфікації спеціалістів інклюзивних закладів [7, с. 330].

На жаль, одним із наслідків семирічного періоду військово-антитерористичних операцій АТО і ООС у східних регіонах України стала поява окремої категорії осіб, що потребують тривалої комплексної реабілітації, – учасників бойових дій. Сучасний підхід до забезпечення їх реабілітаційного супроводу не обмежується лише медичними впливами, спрямованими на відновлення фізичного здоров'я і функціональних можливостей цієї категорії осіб, а й передбачає обов'язкову соціально-психолого-педагогічну спрямованість індивідуальної реабілітаційної програми. Теоретико-методологічної цілісності цей підхід набуває в розробленій та апробованій Ю. Бриндіковим системі комплексної реабілітації учасників бойових дій, яка передбачає узгоджене забезпечення їх медико-фізичної, соціальної, психологічної та педагогічної реабілітації за рахунок системної взаємодії закладів охорони здоров'я, установ соціального захисту, центрів психологічної реабілітації, закладів освіти, установ сфери фізкультури і спорту, дозвілля, культури та інших профільних структур [2, с. 269].

Отже, на рівні теоретико-методологічної рефлексії сфера комплексної реабілітації осіб різних категорій репрезентована як цілісна концептуальна парадигма, що інтегрує новітні здобутки медичної, психологічної і соціально-педагогічної науки, пропонуючи фахівцям-реабілітологам конкретні технології, методики і програми комплексної допомоги дітям, молоді та дорослим з урахуванням їх нозологічних груп. Водночас недостатньо дослідженою залишається актуальна проблема найбільш раціонального системно-організаційного забезпечення цієї роботи, пошуку та апробації нових моделей і підходів до оптимізації використання фінансових, матеріально-технічних, кадрових і технологічно-методичних ресурсів

з урахуванням їх обмеженості в сучасних соціально-економічних умовах. У цьому контексті перспективними є розроблення та експериментальна перевірка в кожному регіоні України принципово нових структурно-функціональних моделей – реабілітаційних хабів і центрів системної реабілітології, заснованих на принципі системно-синергетичної кумуляції зазначених ресурсів для ефективного виконання всієї сукупності завдань комплексної реабілітації осіб різних категорій. Зазначимо, що вибір базових освітньо-реабілітаційних закладів для апробації таких інноваційних структурно-функціональних моделей має здійснюватися з урахуванням вимог статті 7 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [5] щодо пріоритетності розвитку міжнародної співпраці України за цим напрямом. Відповідно, найбільший потенціал для успішної розбудови реабілітаційних хабів і центрів системної реабілітології мають ті освітньо-реабілітаційні заклади, які вже сьогодні активно співпрацюють із зарубіжними партнерами за напрямом імплементації європейських стандартів якості інклюзивно-реабілітаційної практики.

Враховуючи зазначене, **метою статті** є обґрунтування управлінського проєкту розбудови на базі Хортицької національної академії інноваційної структури – реабілітаційного хабу (центру системної реабілітології), що зможе виконувати функціональну роль провідного ресурсно-методичного центру в освітньо-реабілітаційному просторі Запорізького регіону і слугуватиме апробованою моделлю для створення аналогічних базових структур в інших регіонах України.

Виклад основного матеріалу. Хортицька національна академія є базовим у Запорізькому регіоні закладом із створення компетентісно спрямованого освітньо-реабілітаційного простору, що забезпечує безперервність і наступність освіти, комплексної реабілітації (медичної, соціальної, психологічної, педагогічної), соціальної інтеграції та розвитку життєвої компетентності дітей та молоді з особливими освітніми потребами з раннього віку до здобуття вищої освіти. У межах реалізації стратегії подальшого інноваційного розвитку Хортицької національної академії на період до 2025 р. нами розроблено управлінський проєкт розбудови на базі закладу інноваційної структури – реабілітаційного хабу (центру системної реабілітології). Реалізація цього проєкту сприятиме ефективному виконанню закладом суспільно значущої місії науково-методичного забезпечення системи комплексної реабілітації та інклюзивної освіти в Україні, підготовки та перепідготовки кваліфікованих кадрів за напрямками: фізична, медична, психологічна, педагогічна, соціальна та професійна реабілітація. Очікуваним результатом реалізації управлінського проєкту визначено розвиток науково-інноваційного потенціалу України

щодо імплементації європейських стандартів якості інклюзивно-реабілітаційної практики.

Для виконання зазначеної стратегічної місії розроблений нами управлінський проєкт визначає організаційно-методичні ресурси і роль зарубіжного партнерства у посиленні освітньо-реабілітаційного потенціалу всіх структурних підрозділів закладу, а саме:

– факультети і кафедри Хортицької національної академії забезпечуватимуть підготовку здобувачів першого, другого та третього рівнів вищої освіти для потреб кадрового забезпечення регіону: реабілітаційних установ, інклюзивних закладів освіти та загальноосвітніх навчальних закладів. Основними зарубіжними партнерами закладу за цим напрямом роботи є Університет Кутаїсі (Грузія), Батумський державний університет ім. Ш. Руставелі (Грузія), Інститут психології Білоруського державного педагогічного університету ім. М. Танка (Білорусь) й Асоціація UCM-Italy (Італія). Очікуваним результатом є кадрове забезпечення інклюзивно-реабілітаційної практики в регіоні та Україні за сучасними стандартами професійної компетентності фахівців;

– відділ курсової перепідготовки та підвищення кваліфікації забезпечуватиме імплементацію сучасних зарубіжних практик методичного супроводу безперервного професійного саморозвитку фахівців, опанування ними інноваційних освітньо-реабілітаційних технологій. Під час реалізації цієї мети найбільш перспективною для Хортицької національної академії буде співпраця в рамках укладених договорів із такими зарубіжними партнерами, як Інститут підвищення кваліфікації і перепідготовки Білоруського державного педагогічного університету ім. М. Танка (Білорусь), Сілезький університет (Польща), Академія «Болашак» (Казахстан). Очікуваним результатом є виконання закладом функціональної ролі провідного науково-методичного центру, що забезпечує вивчення та трансфер інноваційного досвіду зарубіжних країн, експериментальну перевірку та експертизу сучасних освітньо-реабілітаційних технологій;

– педагогічний фаховий коледж забезпечуватиме підготовку кваліфікованих кадрів ступеня фахового молодшого бакалавра для системи інклюзивної освіти та комплексної реабілітації осіб різних категорій. Важливе значення при цьому матимуть діючі партнерські зв'язки Хортицької національної академії з Державним педагогічним університетом Горі (Грузія), Резекненською академією технологій (Латвія), Бельцьким державним університетом ім. А. Руссо (Молдова). Очікуваними результатами діяльності за цим освітньо-реабілітаційним вектором є успішна реалізація пілотного проєкту «Розвиток інклюзивного освітнього середовища у Запорізькій області»,

а також подальша екстраполяція апробованої структурно-організаційної моделі інклюзивної освіти на всі регіони України в умовах реформи з розбудови Нової української школи;

– науковий ліцей з інклюзивними класами з основним та змінним контингентом, відкриття якого в структурі Хортицької національної академії відбудеться в 2021 р., забезпечуватиме підготовку обдарованої учнівської молоді з особливими освітніми потребами до науково-інноваційної діяльності. У співпраці наукового ліцею із зарубіжними партнерами (Стамбульський університет Есенюрт (Туреччина); Університет «Humanitas» (Польща); Вища лінгвістична школа у Ченстохові (Польща) планується досягнення очікуваного результату – системно-інституційного поєднання ліцейної освіти та комплексної реабілітації обдарованих дітей з особливими освітніми потребами;

– базовий інклюзивно-ресурсний центр, до структури якого входить початкова школа з дошкільними групами, планується відкрити в 2021 р. з метою забезпечення комплексного освітньо-реабілітаційного супроводу дітей з особливими освітніми потребами на етапі первинної соціальної адаптації та соціалізації. Активне партнерство Хортицької національної академії з Інститутом інклюзивної освіти Білоруського державного педагогічного університету ім. М. Танка (Білорусь) та Академією освіти Таджикистану сприятиме системній реалізації науково-практичних завдань інклюзивно-ресурсного центру та досягненню очікуваного результату – узагальненню здобутків експериментальної діяльності Хортицької національної академії та освітньо-реабілітаційного моніторингу у науково-фахових виданнях, що складатимуть теоретико-методичну основу діяльності інклюзивно-ресурсних центрів України.

Поряд із вищезазначеними структурними підрозділами Хортицької національної академії, провідну роль у реалізації освітньо-реабілітаційної місії закладу на рівні європейських стандартів якості комплексної реабілітації відіграватиме принципово нова для України інноваційна структура – реабілітаційний хаб (центр системної реабілітології). Розроблений нами управлінський проєкт розбудови реабілітаційного хабу спрямований на імплементацію нормативних вимог Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» та системно-інституційне забезпечення комплексної (фізичної, соціальної, психологічної та педагогічної) реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Проєктні засади і структурно-функціональну специфіку реабілітаційного хабу доцільно розкрити через конкретизацію інваріантних компонентів, технологічного забезпечення, кадрового потенціалу, можливостей підготовки фахівців і матеріально-технічної бази за кожним напрямом комплексної реабілітації.

Фізична реабілітація забезпечуватиметься за рахунок системного поєднання таких інваріантних компонентів, як реабілітація в неврології; реабілітація в кардіології; реабілітація в ортопедії та травматології; реабілітація в пульмонології; реабілітація в геронтології; реабілітація в спорті; реабілітація в педіатрії; реабілітація в онкології; паліативна допомога; реабілітація учасників бойових дій.

Реалізація вказаних компонентів передбачає застосування сучасних технологій фізичної реабілітації, таких як: кінезотерапія; нейродинамічні техніки; лікувальний масаж; протезно-ортопедична реабілітація; кінезотейпування; мануальна терапія; апаратна фізіотерапія; гідрокінезотерапія; пропріоцептивна нейром'язова фасилітація; СИМТ-терапія; дзеркальна терапія; бімануальна терапія; позиціонування; іпотерапія, каністерапія; ерготерапія; техніко-середовищна реабілітація.

Успішне впровадження зазначених технологій можливе за умов наявності належного кадрового потенціалу, що має бути представлений мультидисциплінарною командою фахівців за профілями: лікарі фізичної та реабілітаційної медицини; фізичні терапевти; ерготерапевти; терапевти мови та мовлення; протезисти-ортезисти; психологи; психотерапевти; сестри медичні з реабілітації; асистенти фізичних терапевтів; асистенти ерготерапевтів; спортивні тренери; перекладачі жестової мови.

Ще однією умовою якості фізичної реабілітації є наявність відповідної матеріально-технічної бази, що інтегруватиме вже наявні в Хортицькій національній академії ресурси (кабінет ерготерапії; кабінет функціональної діагностики та реабілітаційного обстеження; сенсорна кімната; зали кінезотерапії; кабінети масажу та м'язових мануальних технік; зали для спортивних ігор; зали оздоровчого фітнесу; кабінет апаратної фізіотерапії: галотерапії, пресотерапії, гідротерапії, фототерапії, магнітотерапії, ударно-хвильової терапії, хіва-мат-терапії, ультразвукової терапії, лазеротерапії, УВЧ-терапії, електротерапії, biofeedback) і нові елементи матеріально-технічного забезпечення: басейн і спортивно-рекреаційні майданчики, завершення будівництва і відкриття яких передбачені управлінським проєктом.

Системно-інституційне забезпечення фізичної реабілітації осіб різних категорій сприятиме виконанню Хортицькою національною академією місії закладу вищої освіти щодо підготовки кваліфікованих фахівців за спеціальностями:

– 22. Охорона здоров'я. 227. Фізична терапія, ерготерапія;

– 01. Освіта/Педагогіка. 017. Фізична культура і спорт. Тренер з інваспорту;

– 01. Освіта/Педагогіка. 016. Спеціальна освіта. Логопед. Дефектолог. Ортопедагог. Сурдопедагог;

– 23. Соціальна робота. 231. Соціальна робота.

Реалізація напряму соціальної реабілітації у системі комплексного реабілітаційного супроводу різних категорій осіб із порушеннями здоров'я передбачає імплементацію її інваріантних компонентів (соціальна адаптація та реабілітація; соціальна терапія; соціальна допомога та супровід; життєвий практикум; пропедевтична соціальна практика; раннє втручання; розвиток ціннісних орієнтацій; соціальний моніторинг та дослідження; реалізація соціально-виховних проєктів та програм; волонтерська діяльність; лікувально-оздоровчий туризм), використання інноваційних технологій соціальної реабілітації (гарденотерапія; каністерапія; іпотерапія; аніматотерапія; агротерапія; арт-терапія; нейчерелтерапія; нетрадиційні форми реабілітації; кліматотерапія; стенотерапія; гідротерапія; теренкур-терапія), виконання вимог до кадрового забезпечення (соціальний працівник; соціальний педагог; куратор; вихователь; педагог-реабілітолог; тьютор; комунікативний тренер; ментор; практичний психолог) і матеріально-технічної бази (кабінет соціального працівника та соціального педагога; кабінет соціально-побутової орієнтації; рекреаційні зони; тренінгові кімнати; реабілітаційний парк; лабораторія соціально-реабілітаційних технологій; кімната матері та дитини; пандуси та ліфт).

Розбудова в умовах Хортицької національної академії соціально-реабілітаційного простору із зазначеними характеристиками сприятиме імплементації європейських стандартів якості підготовки фахівців за спеціальностями:

– 23. Соціальна робота. 231. Соціальна робота;

– 05. Соціальні та поведінкові науки. 053. Психологія. Спеціальна психологія. Соціальна психологія. Психологія особистості;

– 24. Сфера обслуговування. 242. Туризм. Лікувально-реабілітаційний та оздоровчий туризм;

– 20. Аграрні науки і продовольство. 206. Садово-паркове господарство. Гарденотерапія.

За наступним напрямом комплексного реабілітаційного супроводу – психологічною реабілітацією – розроблений нами управлінський проєкт реабілітаційного хабу передбачає імплементацію відповідних інваріантних компонентів (психологічна просвіта; психологічна діагностика; психологічна корекція; кризова інтервенція; телефонне консультування; психологічна реабілітація: осіб з досвідом перебування в екстремальних і кризових ситуаціях (учасники бойових дій, внутрішньо переміщені особи, військовослужбовці Національної гвардії України, працівники закладів охорони здоров'я, поліції); осіб з адикціями; постраждалих від сімейного насилля; осіб із постковідним синдромом), впровадження сучасних технологій комп-

лексної реабілітації (тілесно-орієнтована терапія; когнітивно-поведінкова терапія; позитивна психотерапія; наративна психотерапія; плейбек-театр; аутогенне тренування; кризова інтервенція; ігрова психотерапія; пісочна терапія; ізотерапія; кольоротерапія; сенсорно-інтегративна терапія; групова психотерапія) командою фахівців, в якій працюватимуть: вчитель-логопед; вчитель-дефектолог; терапевт мови та мовлення; практичний психолог; кризовий психолог; психотерапевт; сурдопедагог; соціальний робітник. До необхідної матеріально-технічної бази віднесено: лабораторію терапії мови та мовлення; лабораторію соціальної та реабілітаційної психології; лабораторію екстремальної та кризової психології; робочий кабінет практичного психолога; навчальний психологічний кабінет; кабінет психологічного розвантаження; кабінет психологічної допомоги; тренінговий кабінет.

Виконання зазначених вимог до технологічного, кадрового і матеріально-технічного забезпечення розглядається нами як вагомий чинник підвищення якості підготовки фахівців в умовах Хортицької національної академії за спеціальностями:

– 05. Соціальні та поведінкові науки. 053. Психологія. Спеціальна психологія. Соціальна психологія. Вікова та педагогічна психологія. Конфліктологія;

– 01. Освіта/Педагогіка. 016. Спеціальна освіта. Логопед. Дефектолог. Ортопедагог. Сурдопедагог;

– 23. Соціальна робота. 231. Соціальна робота;

– 02. Культура і мистецтво. 023. Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

За напрямом педагогічної реабілітації розроблений нами управлінський проєкт передбачає системну імплементацію інваріантних компонентів (компетентнісно-зорієнтований, полікультурний освітній простір; реабілітаційно збагачене середовище; навчально-розвивальна терапія; педагогічна рекреація; розвивально-ігрова терапія; допрофесійна підготовка учнів; індивідуальна траєкторія освіти та розвитку; професійна реабілітація молоді з особливими освітніми потребами), використання релевантних освітньо-реабілітаційних технологій (реабілітація мистецтвом; педагогіка і психологія життєтворчості; Монтессорі-терапія; здоров'язберігаючі технології навчання; проєктивно-рефлексивна технологія; проєктні технології; інтерактивні технології; особистісно-зорієнтовані технології; технологія проєктивного життєздійснення; технологія розвитку життєвої компетентності «Океан життєвої компетентності»; технологія планування життєдіяльності дитячих колективів; педагогіка партнерства; технологія медико-психолого-педагогічного консиліуму;

технології рівневої диференціації; технології індивідуалізації навчання; технологія програмованого навчання; комп'ютерні технології навчання; технологія студентсько-учнівського самоврядування; технологія кредитно-модульного навчання). Кадровий потенціал для здійснення педагогічної реабілітації передбачає командну роботу вчителів-предметників, вчителя-дефектолога, вчителя-логопеда, асистента вчителя, вчителя-реабілітолога, вихователя, тьютора, коуча, ментора, соціального педагога і практичного психолога.

Матеріально-технічна база для успішного здійснення педагогічної реабілітації включає: навчально-аудиторний фонд; рекреаційні зони; кабінет сенсорної інтеграції; кабінети вузьких спеціалістів; навчальні лабораторії; інтерактивні дошки; комп'ютерні класи та сучасне програмне забезпечення освітнього процесу; ігрові кімнати; інноваційні дидактичні матеріали для реалізації завдань педагогічної реабілітації; пандуси та ліфт.

Системно-інституційне забезпечення педагогічної реабілітації за вищезазначеними проєктними характеристиками сприятиме виконанню Хортицькою національною академією функцій закладу вищої освіти щодо підготовки кваліфікованих фахівців за спеціальностями:

– 01. Освіта/Педагогіка. 013. Початкова освіта. Вчитель початкових класів, асистент вчителя інклюзивних класів;

– 01. Освіта/Педагогіка. 016. Спеціальна освіта. Логопед. Дефектолог. Ортопедагог;

– 02. Культура і мистецтво. 022. Дизайн. Графічний дизайн, медіадизайн. Дизайн середовища. Ландшафтний дизайн;

– 02. Культура і мистецтво. 023. Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Висновки і пропозиції. Отже, реалізація розкритого у статті управлінського проєкту розбудови на базі Хортицької національної академії реабілітаційного хабу (центру системної реабілітології) сприятиме розвитку науково-інноваційного потенціалу України щодо імплементації європейських стандартів комплексної реабілітації різних категорій осіб із порушеннями здоров'я. Впровадження та науково-експериментальна перевірка моделі реабілітаційного хабу будуть актуальними та практично значущими не тільки на регіональному, а й на загальнонаціональному рівні, що відповідає пріоритетам подальшого створення аналогічних базових структур в інших обласних центрах України. У контексті нормативних вимог Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» саме реабілітаційний хаб можна розглядати як базову освітньо-реабілітаційну структуру, розбудова якої сприятиме впровадженню міжнародних стандартів реабілітаційного супроводу осіб з порушеннями здоров'я та інтенсифікації співробітництва вітчизняних закладів і установ реабіліта-

ційного спрямування із зарубіжними партнерами відповідного профілю роботи. За умов підтримки представленого управлінського проєкту центральними та регіональними органами влади, зацікавленими меценатами і фахівцями, акумульований науково-практичний потенціал Хортицької національної академії буде спрямовано на системно-інституційне забезпечення інноваційної практики комплексної реабілітації відповідно до європейських стандартів, що сприятиме досягненню суспільно значущих практичних результатів: кадрове забезпечення інклюзивно-реабілітаційної практики в Запорізькому регіоні та Україні за сучасними стандартами професійної компетентності фахівців; успішну реалізацію пілотного проєкту «Розвиток інклюзивного освітнього середовища у Запорізькій області», подальшу екстраполяцію апробованої структурно-організаційної моделі інклюзивної освіти на всі регіони України в умовах реформи з розбудови Нової української школи; виконання Хортицькою національною академією функціональної ролі провідного науково-методичного центру, що забезпечує вивчення та трансфер інноваційного досвіду зарубіжних країн, експериментальну перевірку та експертизу сучасних освітньо-реабілітаційних технологій.

Список використаної літератури:

1. Бондар В.І. Освітня інтеграція дітей з особливостями розвитку в розвинених країнах світу (кінець ХХ ст.). *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2013. № 23. С. 18–22.
2. Бриндіков Ю.Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Хмельницький, 2018. 559 с.
3. Засенко В.В. Спеціальна освіта: стан і пріоритети розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2010. Вип. 1. С. 4–7.
4. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.
5. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text> (дата звернення: 17.12.2020).
6. Синьов В.М. Методологія та теорія досліджень в галузі дефектології. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*. 2010. Вип. 15. С. 7–9.
7. Синьов В.М., Шеремет М.К., Руденко Л.М. Освітньо-психологічна інтеграція школярів із психофізичними порушеннями в сучасних

- умовах України. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2016. № 7. С. 323–344.
8. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології : монографія. Київ : «МП Леся», 2009. 483 с.
9. Шеремет М.К. Основні тенденції модернізації підготовки корекційних педагогів в умовах реформування освітньої галузі. *Логопедія*. 2011. № 1. С. 3–5.
-

Nechyporenko V. Rehabilitation hub of Khortytsia National Academy as an innovative structure in the educational and rehabilitation space of Zaporizhzhia region: project principles, structural peculiarities and functional specifics

The article analyzes the content of the author's management project of developing on the basis of Khortytsia National Academy the innovative structure – rehabilitation hub (center for systemic rehabilitation), which will perform the functional role of a leading resource and methodological center in the educational and rehabilitation space of Zaporozhzhia region and will serve as an applied model for the creation of similar base structures in other regions of Ukraine. The practical significance of the rehabilitation hub is substantiated from the standpoint of systematic implementation of regulatory requirements of the Law of Ukraine "On Rehabilitation in the Health Care Sphere", which provides for the introduction of international standards for rehabilitation of people with disabilities and intensification of cooperation between domestic rehabilitation institutions and foreign partners of the relevant profile. The article distinguishes organizational and methodological resources as well as the role of foreign partnership of Khortytsia National Academy in strengthening the educational and rehabilitation potential of all structural units of the institution such as its faculties and departments, department of retraining and advanced training, pedagogical vocational college, scientific lyceum with inclusive classes and base inclusive resource center. Project principles as well as structural and functional specifics of the rehabilitation hub are revealed on the basis of specification of invariant components, technological support, personnel potential, opportunities for training and physical infrastructure in the areas of complex rehabilitation including physical, social, psychological and pedagogical components. The following expected results of the implementation of this management project are determined: staffing inclusive rehabilitation practice both in Zaporizhzhia region and in Ukraine according to modern standards of professional competence of specialists; successful implementation of the pilot project "Development of Inclusive Educational Environment in the Zaporizhzhia Region"; further implementation of the applied structural and organizational model of inclusive education in all the regions of Ukraine in the context of the New Ukrainian School reform; functioning of Khortytsia National Academy as a leading scientific and methodological center, which provides the study and transfer of innovative experience of foreign countries; experimental testing and examination of modern educational and rehabilitation techniques.

Key words: *rehabilitation hub, center for systemic rehabilitation, complex rehabilitation, base inclusive resource center, educational and rehabilitation space.*